

(၂၀၁၉) ခုနှစ် ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့် မိန့်ခွန်း

(Draft)

ဒဂုံမြို့နယ်(တောင်ပိုင်း)၊ ရန်ကုန်မြို့။

၂၄-၃-၂၀၁၉

- အားလုံးပဲ မင်္ဂလာပါခင်ဗျား။
- အခမ်းအနားသို့ ကြွရောက်လာကြသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အစိုးရ
၏ အာမခံချက်များ၊ ကတိကဝတ်များနှင့် တာဝန်ယူခံချက်များ စီရင်
ရေးကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာမေဝင်းမြင့်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး
လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးတင်မောင်ထွန်း၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊
ဝန်ကြီးဟောင်း ပါမောက္ခဒေါက်တာကျော်မြင့်၊ ဝန်ကြီးဟောင်း
ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဖေသက်ခင်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊
ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ရန်ကုန်
တိုင်းဒေသကြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် ကုသရေးဦးစီးဌာနမှူး၊
ဖိတ်ကြားထားသော ဧည့်သည်တော်များ၊ သူနာပြုများ၊ ပြည်သူများ
အားလုံး မင်္ဂလာပါခင်ဗျား။
- ယခုကဲ့သို့ အခမ်းအနားသို့ ပြည်သူအများ စိတ်ဝင်စားမှုရှိပြီးပါဝင်
တက်ရောက်သည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ပြည်သူ့

ကျန်းမာရေးနှင့် ကုသရေးဦးစီးဌာနမှ ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် စီစဉ် ဆောင်ရွက်ပေးသူများကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။

- ပြည်သူများအနေဖြင့် ရောဂါနှင့်ပတ်သက်သည့် ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန် ကိစ္စရပ်များကို သိရှိရန် လိုအပ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ ဖြစ်စေ၊ အခြားရောဂါများနှင့် သက်ဆိုင်သော အခမ်းအနားမျိုးဖြစ်စေ ပြည်သူများကို အသိပညာ ဗဟုသုတများမျှဝေပေးရန် ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် ယခုကဲ့သို့ ပြည်သူများ ပါဝင်တက်ရောက်နေသည့်အတွက် အလွန်ကောင်းမွန် သည့် လက္ခဏာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။
- နောင်ကျင်းပမည့် ယခုကဲ့သို့ အခမ်းအနားများကို ပြည်သူများ ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်ရေးကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ ညီလာခံ (World Health Assembly) တွင် ယခုကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့၊ ကမ္ဘာ့ဆီးချို၊ သွေးချို ရောဂါကာကွယ်တိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အစရှိသည့် အထင်ကရနေ့များကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားစေသော ရောဂါပိုး Mycobacterium Tuberculosis ကို ဂျာမနီနိုင်ငံမှ ဒေါက်တာရောဘတ်ကော့(ချ်) မှ စတင်တွေ့ရှိခဲ့သည့် နေ့ရက်ဖြစ်သည့် မတ်လ(၂၄)ရက်နေ့ကို ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါ တိုက်ဖျက်

ရေးနေအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး (၁၉၉၆) ခုနှစ်မှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် အခမ်းအနားကျင်းပခဲ့သည်မှာ (၂၄) ကြိမ် ရှိပြီဖြစ်ပါတယ်။

- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၏ Global TB report (2018) အရ တီဘီရောဂါသည် ကမ္ဘာတွင် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးပြဿနာတစ်ရပ် အဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ကူးစက်ရောဂါများကြောင့် သေဆုံးမှု အများဆုံးရောဂါ (၁၀)ခုအနက် (၁)ခုလည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာတွင် တစ်ရက်လျှင် တီဘီလူနာ (၁၀)သန်းခန့် ဖြစ်ပွားပြီး (၁.၃) သန်းခန့် သေဆုံးနေပါတယ်။ ဒါကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါ၏ အရေးကြီးမှု အတိမ်အနက်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပါတယ်။
- ထို့ကြောင့် (၂၀၁၈) ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၌ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ နယူးယောက်မြို့မှာ ကျင်းပခဲ့သော ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးများ တက်ရောက်ခဲ့သည့် UN High Level Meeting တွင် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် End TB target များပြည့်မီစေရေး ကတိကဝတ်များပြုခဲ့ကြပါတယ်။
- အဲဒီနောက်ပိုင်းမှာလည်း အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ကျန်းမာရေး ဝန်ကြီးများ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ နယူးဒေလီမြို့တွင်ကျင်းပခဲ့သော အစည်း

အဝေးတွင်လည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခဲ့ပါတယ်။

- လုပ်ငန်းစဉ်များလုပ်ဆောင်ရာတွင် နိုင်ငံ၏ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေ၊ ထုံတမ်းစဉ်လာများ၊ အပါအဝင် အခြေအနေများ အားလုံးနှင့် လိုက်လျောထွေကိုက်ညီသော မဟာဗျူဟာများချမှတ်ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။
- အခြားနိုင်ငံနှင့် အခြေအနေအရပ်ရပ် တူညီနိုင်သောကြောင့် မိမိတို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ချမှတ်ထားသော မဟာဗျူဟာများသည်လည်း မိမိတို့နိုင်ငံနှင့် အကိုက်ညီဆုံးဖြစ်ကာ အခြားနိုင်ငံများနှင့် တစ်ထပ်တည်း တူညီမှုရှိချင်မှရှိမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုအများဆုံး နိုင်ငံ (၃၀) တွင်ပါဝင်နေပြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးပြဿနာအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သောကြောင့် အဆိုပါနိုင်ငံ (၃၀) စာရင်းတွင် မပါရှိရန်အတွက် ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ဒီ ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုအများဆုံး နိုင်ငံ (၃၀)စာရင်းမှာ မပါဝင်ရန်အတွက် ပြည်သူများ တစ်ဦးချင်းစီ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အထူးအရေးကြီးပါတယ်။

- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနသည် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားနေသူများကို ရှာဖွေကာ ကုသမှုပေးလျက်ရှိပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူနှင့် အနီးတဝိုက်တွင်နေထိုင်သူများ၊ အခန်းတစ်ခုတည်းတွင် (၂) နာရီ (၃)နာရီခန့် အတူနေသူများ အနေဖြင့်ပင် ရောဂါကူးစက်မှုခံရနိုင်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါရှိသူမှ ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းတို့မှ တစ်ဆင့် ရောဂါပိုးများသည် အခြားသူများထံ ပြန့်နှံ့သွားနိုင်ပါတယ်။
- ရောဂါဖြစ်ပွားသူ အားလုံးကို ရှာဖွေကုသမှုမပေးနိုင်ပါက ရောဂါဖြစ်ပွားသူ တစ်ယောက်တစ်လေမှပင် လူများစွာသို့ ရောဂါပြန့်နှံ့ကူးစက်နိုင်ပါတယ်။
- ထို့ကြောင့် ရောဂါဖြစ်ပွားသူ အားလုံးကို ရှာဖွေကုသမှုပေးရန်မှာ လွန်စွာအရေးကြီးပါတယ်။
- ရောဂါဖြစ်ပွားသူကို ကုသမှုပေးခြင်းသည် အခြားသူများရောဂါမဖြစ်ပွားစေရန် ကာကွယ်ခြင်းတစ်မျိုးလည်းဖြစ်ပါတယ်။
- ရောဂါကာကွယ်တားဆီးနှိမ်နင်းမှုလုပ်ငန်းများသည် ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုမရှိဘဲ မည်သို့မျှအောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါကြောင်း၊ ပြည်သူလူထုမှ စိတ်ပါဝင်စားပြီး လူထုအဖွဲ့

အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှသာလျှင် အောင်မြင်မှုရရှိနိုင်မည်ဖြစ်
ပါတယ်။

- မြန်မာနိုင်ငံ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အောင်မြင်မှုများရရှိလျက်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (Global Fund) မှလည်း အသိအမှတ်ပြုချီးကျူးထားပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငှက်ဖျား၊ တီဘီ၊ ခုခံကျ HIV ရောဂါများ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်အောင်မြင်မှုများကို စံနမူနာယူ၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများမှ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- (၂၀၁၈) ခုနှစ် တီဘီ/ အိပ်ချ်အိုင်ဗွီစစ်တမ်းအရ တီဘီလူနာသစ်များ ၏ (၉.၃) ရာခိုင်နှုန်းသည် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီကူးစက်နေသည်ကို တွေ့ရှိရပါတယ်။ တီဘီရောဂါဟာ အခြားရောဂါများနှင့်လည်း ဒွန်တွဲပြီး ဖြစ်ပွားတတ်ပါတယ်။
- (၂၀၁၂-၂၀၁၃) တတိယအကြိမ် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ စစ်တမ်းအရ တီဘီလူနာသစ်များ၏ (၅) ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားလျက်ရှိတာကို တွေ့ရှိရပါတယ်။
- Global TB Report (2018) ခန့်မှန်းချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် (၂၀၁၇)ခုနှစ် အတွင်း လူဦးရေတစ်သိန်းတွင် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူ (၃၅၈) ဦးရှိပါတယ်။ သေဆုံးတာက (၅၁)ဦးခန့်ရှိတယ်လို့ ခန့်မှန်း

ပါတယ်။ စာရင်းအင်းပညာနဲ့တွက်ချက်ထားတဲ့ စာရင်းဇယားတွေ အရ ခန့်မှန်းထားတာဖြစ်ပါတယ်။

- ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့တီဘီရည်မှန်းချက် (End TB) ကို (၂၀၃၅) ခုနှစ်တွင်ပြည့်မီနိုင်ရန် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ထားသော “End TB Strategy” ကိုအခြေခံ၍ အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး (၅) နှစ် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း National Strategic Plan (2016-2020) ကိုရေးဆွဲခဲ့ပြီးအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး စသည့် အခြေအနေများနှင့်ပါကိုက်ညီသော မဟာဗျူဟာများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့အထင်ကရ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော Lancet Commission on Tuberculosis အဖွဲ့၏ မတ်လ (၂၀)ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော တီဘီရောဂါဆိုင်ရာ report ကို ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး စီမံချက် တာဝန်ရှိသူများ ဖတ်ရှုလေ့လာစေလိုပါတယ်။ အဲ့ဒီ report မှာပါဝင်တဲ့ အချက်များကို လေ့လာသုံးသပ်ပြီး မိမိတို့နိုင်ငံနဲ့ကိုက်ညီသည့် လုပ်ဆောင်ရန်အချက်များကို လုပ်ဆောင်ကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- တီဘီရောဂါလူနာများအနေဖြင့် ဆေးမှန်မှန်မသောက်ခြင်းကြောင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားလာပါက ကုသရန် ပိုမိုအချိန်ကြာခြင်း၊ ကုသစရိတ်ပိုမိုကုန်ကျခြင်း၊ ဆေးများ၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး ပိုမို ပြင်းထန်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာများကို (၂၀၁၆)ခုနှစ်အတွင်း တစ်နိုင်ငံလုံးရှိမြို့နယ်အားလုံးမှာ လွှမ်းခြုံနိုင်ခဲ့ပြီး ရောဂါရှာဖွေကုသ နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အဓိကအားဖြင့် ပြည်သူများကလည်း မိမိမှာ တီဘီ ရောဂါလက္ခဏာတွေရှိနေပြီဆိုရင် နီးစပ်ရာကျန်းမာရေးဌာနမှာ လာ ရောက်စစ်ဆေးမှုခံယူပြီး ကုသမှုခံယူရန်ဖြစ်ပါတယ်။ အားလုံး အခမဲ့ ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိပါတယ်။
- (၂၀၁၆) ခုနှစ်အတွင်း ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဆေး ကုသအောင်မြင်မှုမှာ (၇၉) ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကုသအောင်မြင်ခဲ့ပါတယ်။ (၂၀၁၈) ခုနှစ် အတွင်း စုစုပေါင်းတီဘီလူနာ (၁၄၀၀၀၀) နီးပါးကို အခမဲ့ ရှာဖွေ ကုသမှုပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါလူနာများအနေဖြင့် ဆေးမှန်မှန်မသောက်ခြင်းကြောင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားလာပါက ကုသရန် ပိုမိုအချိန်ကြာခြင်း၊ ကုသစရိတ်ပိုမိုကုန်ကျခြင်း၊ ဆေးများ၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး ပိုမို ပြင်းထန်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားမည်ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် တီဘီ

ရောဂါကုသရန်အတွက် လူတစ်ဦးလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၅၇) ခန့်ကုန်ကျပါတယ်။ ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွား လာပါက ကုသရန် လူတစ်ဦးလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၇၇၂) ခန့်ကုန်ကျပါမယ်။ ပျောက်ဖို့လည်းပိုကြာပါမယ်။

- လူနာများအနေဖြင့် ဆေးမှန်မှန်မသောက်ဘူး၊ လိုက်နာရမှာတွေကို မလိုက်နာဘူးဆိုရင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီဖြစ်ပွားမှုဟာ ကပ်ရောဂါ အသွင်ဖြစ်ပွားလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် တီဘီရောဂါလူနာများ အနေနဲ့ ဆေးမှန်မှန်သောက်ကြရန်နဲ့ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်ရှိသည် များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရန် အထူးပဲ အရေးကြီးလှပါတယ်။
- ထို့အပြင် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီကို ကုသမှုခံယူသူလူနာအနေဖြင့် စနစ် တကျကုသမှု မခံယူခြင်း၊ ဆေးမှန်မှန်မသောက်ခြင်းကြောင့် အလွန် ကုသရန်ခက်ခဲသည့် ဆေးပေါင်းစုံယဉ်ပါး တီဘီရောဂါ (XDRTB) ဖြစ်ပွားလာမည် ဖြစ်ပါတယ်။ ဆေးပေါင်းစုံယဉ်ပါး တီဘီရောဂါ ကုသရန် အလွန်ခက်ခဲပြီး ကုသရန် လူတစ်ဦးလျှင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ (၂၆၃၉၂) ခန့်ကုန်ကျမှာဖြစ်ပါတယ်။ (XDRTB) ဖြစ်ပွား ပါက အသက်ပင်သေဆုံးနိုင်ပါတယ်။ ရောဂါက တော်တော်ကိုပြင်း ထန်လွန်ပါတယ်။ ကုသဖို့ဆေးကလည်း အလွန်ပဲပြင်းထန်ပါတယ်။ ဆေးတွေရဲ့ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးတွေလည်းများပါတယ်။

- ဒါကြောင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီတွေ၊ ဆေးပေါင်းစုံယဉ်ပါး တီဘီတွေ မဖြစ်ပွားခင် ရိုးရိုးတီဘီရောဂါကတည်းက စနစ်တကျပျောက်ကင်းအောင် ကုသမှုခံယူရပါမယ်။
- ကူးစက်ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများဟာ စပရိန် (spring) ကဲ့သို့ပင် ဖိထားသည်က ရုတ်ချည်းလွှတ်လိုက်ပါက ချက်ချင်းကန်တက်လာမည်ဖြစ်သဖြင့် လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှုရှိသည့်တိုင် ရုတ်ချည်းအားမလျှော့ဘဲ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- (၂၀၁၇) ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာ့ရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၉) သန်းနှင့် 3MDG အဖွဲ့မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၂) သန်းတို့ကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါတယ်။
- ဒီဘဏ္ဍာငွေတွေကို စနစ်တကျ အကျိုးရှိထိရောက်စွာ အသုံးပြုနေတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ဖို့ထောက်ပံ့ပေးတယ်၊ တီဘီဆေးတွေ အခမဲ့ပေးတယ်၊ အာဟာရအတွက် ထောက်ပံ့ပေးတယ်၊ ခရီးစရိတ်ထောက်ပံ့ပါတယ်။ ထိုကဲ့သို့ အခမဲ့ပေးခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နေသော်လည်း ပြည်သူများက မိမိတွင် ရောဂါဖြစ်ပွားသည်ဟု သံသယရှိသည့်တိုင် လာရောက်ပြသခြင်း၊ ကုသမှုခံယူခြင်းမရှိပါက အချည်းနှီးပင်ဖြစ်ပါတယ်။

- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူတစ်ဦးသည် စနစ်တကျကုသမှုမခံယူပါက အတူနေမိသားစုများ၊ မိတ်ဆွေများကိုလည်း ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားစေမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ချောင်းဆိုးခြင်း (၂) ပတ်ကျော်ကြာပါက၊ အစားအသောက်ပျက်ပြီး ကိုယ်အလေးချိန်လျော့ကျပါက၊ ချောင်းဆိုးရင် သလိပ်၊ သွေးပါခြင်း စသည့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသည်ဟု သံသယရှိပါက နီးစပ်ရာ ကျန်းမာရေးဌာနများတွင် အခမဲ့စစ်ဆေးကုသမှုခံယူခြင်း၊ ရောဂါဖြစ်ပွားသူများအနေဖြင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် အချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင် ရောဂါပျောက်ကင်းနိုင်သကဲ့သို့ အခြားသူများထံသို့လည်း ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကိုလည်း တားဆီးနိုင်ပါတယ်။
- ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါရှာဖွေခြင်းကို လူနာများလက်လှမ်းမီစေရန် အတွက် လက်ရှိအချိန်တွင် ရန်ကုန်၊ မန္တလေးနှင့် တောင်ကြီးမြို့များတွင် ဇီဝလုံခြုံမှုအဆင့် (၃)ရှိတီဘီဓါတ်ခွဲခန်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး Rapid Diagnostic Test ဖြစ်သော Gene-Xpert စက်စုစုပေါင်း (၉၂) လုံးဖြင့် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီရောဂါရှာဖွေရေးလုပ်ငန်းကို တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်အားလုံးတို့၏ ခရိုင်အဆင့်နှင့်

မြို့ကြီးအချို့တွင် လွှမ်းခြုံဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ ထပ်မံ၍လည်း ခရိုင်အဆင့်တိုင်းတွင် တိုးချဲ့တပ်ဆင်သွားရန် စီစဉ်လျက်ရှိပါတယ်။

- (၂၀၁၉) ခုနှစ် ကမ္ဘာ့တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးနေ့ အထိမ်းအမှတ် ဆောင်ပုဒ်ဖြစ်သော “တီဘီရောဂါကင်းဝေးဖို့၊ ကဏ္ဍပေါင်းစုံလက်တွဲ လို့၊ ယနေ့မှစဆောင်ရွက်ဖို့ (It’s time for Action! It’s time to End TB)” နှင့်အညီ ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ ဌာန/ အဖွဲ့အစည်းများသာမက ပြည်သူများအနေဖြင့် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် လက်တွဲပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန်ဖြစ်ပြီး ယနေ့အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်လာကြသော ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ မိသားစုဝင် များ၊ မိတ်ဆွေများကို တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်သော ကျန်းမာရေး အသိပညာ ဗဟုသုတ သတင်းစကားများ ပြန်လည် ဝေမျှပေးစေလို ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါကာကွယ်တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်းများကို မြို့ပြ၊ ကျေးလက် နှင့် တောင်ပေါ်ဒေသမကျန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အခြေခံ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်များကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။
- လူဦးရေ (၅၂)သန်းခန့်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်စဉ်တီဘီလူနာ သစ် တစ်သိန်းကိုးသောင်းခန့်ဖြစ်ပွားမည်ဟု ခန့်မှန်းပြီး တီဘီလူနာ တစ်သိန်းလေးသောင်းခန့်ကို ရောဂါရှာဖွေကုသမှုပေးနိုင်ခဲ့သော

ကြောင့် ပြည်သူလူထုအတွင်းကျန်ရှိနေသေးသည့် တီဘီလူနာ (၅၀,၀၀၀) ခန့်ရှိနေတယ်လို့ ခန့်မှန်းရပါတယ်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များတွင် တီဘီလူနာကွင်းဆင်းရှာဖွေကုသခြင်း လုပ်ငန်း စီမံချက်များရေးဆွဲ၍ ဆက်လက်အရှိန်အဟုန်မြှင့် ဆောင်ရွက်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- ဒီလိုပြည်သူတွေကြားမှာရှိနေတဲ့ ကုသမှုမခံယူရသေးတဲ့ တီဘီရောဂါ သည်များကို ရှာဖွေကုသပေးနိုင်မှသာလျှင် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါသည်များကလည်း လာရောက်ပြသ ကုသမှုခံယူကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ထို့အပြင် ဓါတ်မှန်စက်တပ်ဆင်ထားသော ရွှေ့လျားတီဘီရောဂါရှာ ဖွေရေးအဖွဲ့များဖြင့် ကျေးလက်ဒေသ၊ ခက်ခဲဒေသ၊ လုပ်ငန်းခွင်၊ စက်ရုံအလုပ်ရုံ၊ သတ္တုတွင်းနှင့် အကျဉ်းထောင်များစသည်တို့အထိ သွားရောက် ကွင်းဆင်းရောဂါရှာဖွေကုသမှုပေးလျက်ရှိပါတယ်။
- ပြည်သူလူထုကိုယ်တိုင် တီဘီရောဂါနှင့်ပတ်သက်သည့် အသိပညာ၊ ဗဟုသုတ၊ ခံယူချက်၊ အပြုအမူများ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာစေရေး အတွက် ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ခြင်း (Health Literacy Promotion) လုပ်ငန်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။

- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် သီးခြားဆောင်ရွက်လို့မရပါဘူး။ မြန်မာနိုင်ငံဆရာဝန်အသင်း (MMA)၊ Population Services International (PSI) အပါအဝင် ပြည်တွင်းပြည်ပမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း (၃၀)ခန့်တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ စီမံချက်ဝင်မြို့နယ်များတွင် ပြင်ပအထွေထွေ ရောဂါကု ဆရာဝန်စုစုပေါင်း (၂၄၀၀)ခန့် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။
- ပုဂ္ဂလိက ဆေးရုံ/ ဆေးခန်းများ၊ ပုဂ္ဂလိက ဓာတ်ခွဲခန်းများမှ တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှုများကို မဖြစ်မနေ သတင်းပေးပို့ရန်လိုအပ်ပါတယ်။
- ဒီလိုသတင်းပို့ခြင်းအားဖြင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူများ၏ နေအိမ်တွင် နေထိုင်သူ မိသားစုများ၊ ဆွေမျိုးများတွင် ရောဂါဖြစ်ပွားမှု ရှိ/မရှိကို စစ်ဆေးပေးခြင်း အပါအဝင် ရောဂါကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဒါ့ကြောင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု စာရင်းဇယားများ ရရှိနိုင်ရန်မှသာ ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်နိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု မဖြစ်မနေသတင်းပေးပို့စေရေး (Mandatory TB Case Notification) အတွက် (၁၈.၉.၂၀၁၈) ရက်နေ့တွင် ကြော်ငြာစာ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။

- နိုင်ငံတော်အစိုးရကလည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် (၁၉၉၅-၁၉၉၆) ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကျပ်သန်းပေါင်း (၁၄)သန်း ခွင့်ပြုသုံးစွဲခဲ့ရာမှ (၂၀၁၆-၂၀၁၇) ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကျပ်သန်းပေါင်း (၅၅၆၈) သန်း၊ (၂၀၁၇-၂၀၁၈) ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကျပ်သန်းပေါင်း (၄၂၄၁) သန်း၊ (၂၀၁၈-၂၀၁၉) ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကျပ်သန်းပေါင်း (၄၀၀၀) သန်းကျော်ခန့် ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါတယ်။
- ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှုမရှိပါက မည်သည့်စီမံချက်မှ အောင်မြင်မှု ရရှိမည်မဟုတ်ပါဘူး။ တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ပြည်သူလူထုပါဝင်မှသာ ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ရောဂါနဲ့ပတ်သက်၍ ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်များကို သိရှိဆောင်ရွက် နိုင်ရန် ကျန်းမာရေးအသိပညာ ဗဟုသုတများ ပြည့်ဝနေဖို့လိုအပ် ပါတယ်။
- ထို့အတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာန အနေဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ် (၇)ခုမှာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု Mobile Tablet (၁၂၀၀၀) ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး အဆိုပါ Mobile Tablet များကိုအသုံးပြု၍ ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအသိပညာ မြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ နောက် (၄)လ အတွင်းမှာလည်း Gavi အဖွဲ့၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် Mobile

Tablet (၁၄၀၀၀)ကို ကျန် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်များသို့ ဖြန့်ဝေ သွားမှာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု Mobile Tabletများကို အသုံးပြု၍ ကျန်းမာရေးစကားဝိုင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါဆိုင်ရာ အသိပညာများ ဖြန့်ဝေပေးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- အဓိကအားဖြင့် ဈေး၊ ကျောင်း၊ အဆောင်၊ အကျဉ်းထောင်ကဲ့သို့ နေရာများ စသည်တို့တွင် လူတစ်ဦးတီဘီရောဂါဖြစ်ပွားပါက အခြား သူများကိုလည်း ကူးစက်နိုင်တာကြောင့် အဆိုပါနေရာများတွင် ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ပိုမိုဆောင်ရွက် သွားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားသူများအနေဖြင့် ရထား၊ ကား စသည့် အများ ပြည်သူ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးယာဉ်များပေါ်တွင် ချောင်းဆိုးခြင်း၊ နှာချေခြင်းတို့ကို လက်ကိုင်ပုဝါဖြင့်အုပ်ခြင်း စသည့်ဖြင့် လိုက်နာ ဆောင်ရွက်မှသာ အခြားသူများထံရောဂါပြန့်ပွားမှုကို ကာကွယ်နိုင် မှာဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါသည် ဆီးချို၊ သွေးချို၊ ခုခံအားကျ အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ၊ ကင်ဆာ စသည့် ရောဂါရှိသူများ၊ အာဟာရမပြည့်ဝသူများ၊ ပိန်ချုံးအားနည်း

သူများနှင့် စတီးရှိုက်ဆေးဝါးသောက်သုံးနေသူများတွင် ပိုမိုဖြစ်ပွား
ကူးစက်လွယ်ပါတယ်။

- ပြည်သူများအနေဖြင့် စတီးရှိုက်ဆေးများကို လွန်ကဲစွာအလွဲသုံးစား
ထည့်သွင်းထားသော စပ်ဆေးများကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်ကြစေလို
ပါတယ်။ စတီးရှိုက်ဆေးများကို လွန်ကဲစွာအသုံးပြုခြင်းကြောင့်
ကိုယ်ခန္ဓာခုခံအားကျဆင်းပြီး ရောဂါပိုးကူးစက်မှု လွယ်ကူစေ
ပါတယ်။ တီဘီကဲ့သို့ ရောဂါမျိုး ကူးစက်ရန် အလွန်ကိုလွယ်သွား
ပါမယ်။
- ကိုယ်ခန္ဓာခုခံအားကောင်းမွန်ခြင်း၊ အာဟာရပြည့်ဝစွာ စားသုံးခြင်း
တို့ဖြင့် ရောဂါပိုးကူးစက်ဖြစ်ပွားမှု နည်းပါးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဝိုင်းဝန်းဆောင်ရွက်နေ
ကြသူများ အားလုံးကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါတယ်။
- တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်မှုပိုမိုရရှိစေရန်
အတွက်ဝန်ကြီးဌာန၊ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများ အားလုံး
မှ စုစည်းပူးပေါင်းကာ သံမိဋ္ဌာန်ချဆောင်ရွက်ကြရန် တိုက်တွန်း
လိုပါတယ်။

- တီဘီရောဂါဖြစ်ပွားမှု လျော့နည်းပပျောက်လာခြင်းဖြင့် တီဘီရောဂါ ကိုကုသရန် ကုန်ကျမည့် ဘဏ္ဍာငွေများကို အခြားနေရာများတွင် အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါတယ်။
- ရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပိုမိုအောင်မြင် နိုင်စေရေးအတွက် အသုံးချ သုတေသနလုပ်ငန်းများကိုလည်း တစ်ပါတည်းဆောင်ရွက်စေလိုပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ရပ်ကွက် တစ်ခုတွင် တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုမှ အောင်မြင်မှုများ၊ အားနည်းချက်များကို အခြားတစ်နေရာတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာမှာ အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လေ့လာ ဆန်းစစ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှ ထုတ်ဝေထားသော လမ်းညွှန်များကိုလည်း နိုင်ငံ၏ လက်တွေ့မြေပြင်အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် အသုံးချ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။
- ပြည်သူများအနေဖြင့်လည်း တီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများ တွင် ဆက်လက်ပူးပေါင်းပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြပါရန် မေတ္တာရပ်ခံ ပါတယ်လို့ ပြောကြားရင်း နိဂုံးချုပ်ပါတယ်။
- အားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။